M. T. B. COLLEGE, SURAT

Manuscripts Library

No. Ref./Ser. 528

Title: Shukla Tirtha Mahatmya

528

~~शुक्ल~~ शुक्लतीर्थमाहात्म्य from
शिवसंहिता.

Shukla Tirtha Māhātmya	Title
from Shiva Samhitā	~~Author~~
	Editor
	Year, Vols.
	Publisher
528	Remarks

शुक्लतीर्थमहिमा

528

श्रीगणेशाय नमः॥ श्रीमार्कंडेय उवाच॥ ततः परं महाराज तीर्थं परमशोभनं॥ उत्तरे नर्मदाकूले श्वेतवा
राहसंज्ञकं॥ पृथिव्युद्धरणार्थाय पुरा वाराहरूपधृक्॥ उद्धृत्य जगतीं देवीं सर्वदेवनमस्कृतः॥ यया नि
वेशं स पुनः स्थापयामास तां विभुः॥ त्रैलोक्यरूढजां देवीं विश्वाधारविनाशनीं॥ ज्ञात्वा तत्र परं तीर्थं कलि
कालुष्यनाशनीं विशुद्धीकरणं सर्वलोकानां शान्तिदं शिवं॥ प्रकाशनाय तीर्थस्य स्नात्वा स्वं तत्र नादधौ लो
कानुग्रहबुद्ध्यास्त तत्र देवातटे स्थितः॥ निकवाराहतीर्थस्य कोशांते विश्ववंदितः॥ तत्र तीर्थे तु यः स्नात्वा प
श्येच्च मधुसूदनं॥ मुच्यते सर्वपापेभ्यो दशजन्मानुकीर्तनात्॥ मत्स्यः कूर्मो वराहश्च नारसिंहोथ वामनः॥
रामो रामश्च कृष्णश्च बुद्धः कल्की च ते दश॥ ॥युधिष्ठिर उवाच॥ ॥मत्स्येन किं कृतं तात कूर्मेण द्विजस
त्तम॥ वाराहेण नृसिंहेन वामनेन च किं कृतं॥ रामेण रामचंद्रेण तथान्यैरपि यत्कृतं॥ तन्मे वदस्व मुनि १
श्रेष्ठ विचित्रं विष्णुकेलिनं॥ ॥सूत उ॥ ॥एवमुक्तः स विप्रेन्द्रो धर्मपुत्रेण धीमता॥ उवाच मधुरां वाणीं त

दा धर्मसुतं नृप॥ हर्षयन् मुनिसंघांश्च पांडवानपि सत्तम॥ शास्त्र एव तान्महर्षिसंघानां विष्णोर्विक्रमणं महत्॥
॥ ॥श्रीमार्कंडेय उ॥ ॥शृणु राजन् प्रवक्ष्यामि विष्णोश्चरितमुत्तमं॥ दशरूपप्रवतारेषु दशजन्माघनाशनं॥
त्राणाय सर्वजन्तूनां शापं संसारजं भ्रमकारकं॥ हत्वावतरणं नष्ट सुरकार्यपरो भवत्॥ विश्वपालनशक्तिं स
संचिंत्य सुरसंस्थितिं॥ येनोपायेन यत्कार्यसिद्धिर्मनसा प्रचिंतितं॥ तेन तेन तत्र येनोपायेन तत्सर्वं चिंतयन् क्रियावान्॥
मत्स्यो भूत्वा पुरा कल्पे क्रीडार्थं विष्णुर्नृपः॥ ददौ वेदान् समुद्धृत्य दितिनीतान् महार्णवात्॥ त्रिभूतात्साद
ने पूर्वं कूर्मो भूत्वा जगद्गुरुः॥ दधार मंदिरं कृष्णस्तथा दृष्टे वसुंधरां॥ वाराहरूपमास्थाय देवदेवो जगत्पते॥
उज्जहार धरां मग्नां पातालतलवासिनीं॥ नरस्यार्द्धतनुं कृत्वा सिंहस्यार्द्धतनुं तथा॥ हिरण्यकशिपोर्वक्षो
दारयामास नारसिंहः॥ ततो जटी वामनरूपश्च स्तूयमानः सुरर्षिभिः॥ तदिदं रूपमास्थाय मेदिनीं परिचक्र
मे॥ नत्वा तांश्च बलिं पश्चात् पातालतलवासिनं॥ स्थापयित्वा सुरान् सर्वान्॥ ततो विष्णुः पुरंदरं कोऽमरद्धि
गाद्रसाम्राज्यं स्वर्गे शस्त्रहृतां वरः॥ क्षत्रियान् सुरान् नृपान् निजघान स्थितः करेण पस्तपस्यति देवेशो मार्कंडे

घापित्तारतः। द्विजेत्थः पृथिवीं दत्त्वा सपर्वतवसांतरां। दधा दाशरथी रामो रावणं देवकंटकं। सगणं समरे
हत्वा राज्यं दत्त्वा विभीषणाय पालयित्वा चिरं भूमिं मखैः इष्ट्वा पितामहं। स्वर्गं गतो महात्मा तेजसा रामो राजीव
लोचनः। वसुदेवकुले त्वयं संकर्षणसहायवान्। अवतीर्णो जगन्नाथो वासुदेवो युधिष्ठिरः। संबंधी तु वसामथ्यो
द्वक्षार्थं दुष्टचारिणां। कंसा किशिजरासंधश्चाणूरादिसुरद्विषां। शिशुपालस्य दुष्टस्य मथुरायेन निर्मिता। कर्णदु
र्योधनादीनां वक्षार्थं द्रोणभीष्मयोः। सखा तव नरश्रेष्ठ त्वं विष्णुस्तिरणा ज्जितो। तेन त्वं सुसहायेन हत्वा शत्रून्नना
श्रयः। नो ह्यसे वसुधां सर्वां लोकुंतिः सहितोनघ। ततो बुधवमपरं नवमं तु रूपोत्तमं। यास्यते देवदेवस्य शौ
मधुदं नाम मधुप्रियः। तेन बुद्धवक्त्रेन दानवपरमेष्ठिना। नविष्यसि जगत्सर्वं मामाह्निंतं सचराचरं। नः श्रो
ष्यंति पिउं सुत्रा तदा प्रभृति तारतः। नगुरं बुधेवा शिष्या। तविष्यत्यधरोत्तरं। जितो धार्मा द्विपक्षधर्मणस्सत्यं २
चैवानृतेजितं। जिता श्चौरैश्च राजान स्त्रीभिश्च पुरुषा जिता। सीदंति चाग्निहोत्राणि गुरुपूजा न शिष्य
तो धार्मिकाश्चावसीदंति मानवा न तु पापिनः। दश द्वादश मवर्षिनारी गर्भमवाससति। प्रचुराः पुत्रिकाः

स्वच्छश्चाह्लणो हरिपिंगलः। भविष्यति यदेतस्य जनने दशमे हनि। एतत्ते कथितं राजन् देवस्य परमेष्ठि
नः कारणं दशजन्मादौ सर्वपापक्षयंकरं। श्वेतवासहतीर्थेत्वयः स्नात्वा संपूज्य येद्विजं। दशजन्मानिर
जेंद्र राजराजो नवेद्वुविः। तत्र रेश्चा द्वेन दत्तेन पितृणां तृप्तिरक्षया। आजन्मसंचितं पापं नाशमाप्नोति तारन
तशः। ॥इतिश्रीरेवा० श्रीनर्मदामाहात्म्ये श्वेतवाराहतीर्थंनामाध्यायः॥ ॥श्रीमार्कं०॥ ॥ततः कोशांतरे पार्थत्वा
गलेश्वरमुत्तमं। गछेत्तत्र जगत्सर्वं स्मृतिमात्रा ब्रह्मारिणा। ब्राह्मणो नागमलो नाम कश्यपस्य कुलोद्भवः। स
पूर्वं तपसा सिद्धः सप्तरासिरु चिरं ब्राह्मो। पूर्णे वर्षसहस्रे च रुद्रस्य गणतां गतः। आराधयन महादेवंक
पर्दिनमुमापतिं। तेनात्र स्थापितः शंभुर्नागलेश्वरसंज्ञया। तत्र तीर्थेन्नियः स्नात्वा पूजयेच्छूलपाणिनं।
नानापचारपूजाभिः सोश्वमेधफलं लभेत्। अश्वामधस्य चतुर्दश्यां मष्टम्यां वा युधिष्ठिर। स्नात्वा श्राद्धं व
यो दाद दत्त्वा पितृणां तृप्तिमाह्वेवत॥ ॥इतिश्रीरेवा० नागलेश्वरतीर्थंनामाध्यायः॥ ॥श्रीमार्कं०॥ ॥ततः कोशौ
वरगाढद्रविवीर्थस्त्रपापा प्रणमं यस्य संदर्शनादेवमुच्यते पातकैर्नरः। रविती र्थनिरः स्नात्वा ताम्रकं य

दिपञ्चपतितस्य यत्फलमुदिष्टं स्वयं देवेन तच्छृणु ॥ नांधो न मूको बधिरो कुले तत्र वर्तितकश्चन ॥ कुरूपः कानखी
वापि तस्य जन्मानि षोडश ॥ दद्रुश्वित्रककुष्ठानि मंडलानि विचर्चिका ॥ न स्युस्ते दं वनकस्य पएमासान्मात्र
संज्ञाया चरितं तस्य देवस्य पुराणं यच्छ्रुतं मया ॥ न तद्वर्णयितुं शक्यं संक्षेपेण निबोधमां ॥ तत्र तीर्थे तु यद्दानं
रविउद्दिश्य दीयते ॥ विधिना पात्रभूताय तस्यांता निकविघ्ने ॥ अयने विषुवे चैव चंद्रसूर्यग्रहे तथा ॥ रवितीर्थे
पुद्दत्तानां फलं दानानां फलमुत्तमं ॥ संक्रांतौ दृश्यकथादिदानानि नृप सत्तम ॥ सप्तजन्मानि तान्येव ददा
त्यर्कः पुनः पुनः ॥ रातमिंदुक्षये दानं सहस्रं तु दिनक्षये ॥ तद्दिने शतसाहस्रं व्यतीपाते त्वनंतकं ॥ ॥ युधिष्ठिर उ०
रवितीर्थं कथं पुत्र पुण्यमं त्वया एवं तु संस्मृतं ॥ विस्तरेण समाख्याहि श्रवणे लंपटो मम ॥ उ० एतत्तीर्थमिमं श्रो
तुं विशेषाद्धर्षसाधनं ॥ ॥ श्रीमार्कंडेय उ० ॥ ॥ शृणु पार्थिव त्वं वा आदित्येश्वरमुत्तमं ॥ उत्तरे नर्मदाकू
ले सर्वव्याधिविनाशनं ॥ पुरा कृतयुगस्यादौ जाबालिर्ब्राह्मणोत्तमः ॥ तावशिष्टान्वयसंभूतो वेदशास्त्रार्थ
पारगः ॥ पतिव्रता धर्मशीला तस्य भार्या मनस्विनी ॥ ऋतुकाले स्वकस्य भर्त्ता तत्त्वार्थिं चिदमब्रवीत् ॥ वर्त्तमान

ऋतुकालोपपन्नस्तु दाराममुपस्थितां ॥ तज्जमां प्रीतिसंयुक्तः पुत्रकामां तु कामिनीं ॥ एवमुक्तो द्विजः प्राह दत्त
त्ववांस्तस्मिन् तामिनी ॥ गच्छ दानीं वरारोहे दास्याम्यहं च ऋतौ तु नः ॥ द्वितीय चेव संप्राप्ते ऋतौ सा प्रत्युपस्थिता ॥
पुनः सा छंदिता तेन व्रतस्थोहमिति प्रभो ॥ इच्छं सा बहुशस्तेन छर्दिता तु पुनः पुनः ॥ निराशा सा तु वृत्तं तु तत्र रिप्र
तिष्ठामिनी ॥ दुःखेन महता विष्टा ऋत्वाम्यशानस्मृता ॥ तेन तु पुण्यहेतोनैव पापं न सहसा द्विजः ॥ शीर्ण ब्राह्मणं द्विज
न व तपः सर्वं व्यनश्यत ॥ सृष्टात्मानं सकुष्ठेन सद्यात्तं तु द्विजोत्तमः ॥ विषादं परमं गत्वा नर्मदातटमाश्रितः ॥
अत्र एव ब्राह्मणेनश्रेष्ठान सर्वार्थ ऊशलान्दृपो व्रतामव्याधिनाशाय श्रेष्ठोपायं द्विजोत्तमाः ॥ तपस्तस्याम्यद
नन्यमासक्तराराधनं रतः ॥ ॥ द्विजा उ० ॥ ॥ रेवाया उत्तरे कूले श्वलत्तेदसमीपतः ॥ आदित्येश्वरतीर्थं विसर्वव्या
धिहरं परं ॥ तत्र गच्छ विचारेणां गत्वेसेय दिशाक्यतो ॥ एवमुक्तो द्विजैर्विप्रो गंतु तत्र प्रचक्रमे ॥ व्याधिना परिभू
तं सुघोरेण प्राणहारिणा ॥ यदा गंतुं न शक्नोति तदा तेन विचिंतितं ॥ नासाध्यं ब्राह्मणानां हि विद्यते तु वनत्रयो
लिंगपातः हतो विप्रैर्दैवदेवस्य शूलिनः ॥ समुद्रश्च पीतस्तैः श्च वं ध्याच द्विनिवारितः ॥ अहमपात्रसंस्वत्य

स्थापयिष्यामि भास्करं॥ तपोबलेन महता। आदित्येश्वरसंज्ञितं॥ इति निश्चित्य मनसा उग्रे तपसि संस्थि
तः॥ वायुभक्षो निराहारो ग्रीष्मे पंचाग्निमध्यगः॥ शिशिरे च स्थसंशायी वर्षास्वभ्रावकाशिकः॥ सार्द्रं वर्षशतं
तस्य नेतस्य तत्तस्तुष्टो दिवाकरः॥ साक्षाद्रूपः शिवेध्यायनाला कानोपर्युपस्थितः॥ ॥श्रीसूर्यउ॥ ॥वरं
वरय यत्त्वदं तेय त्वमनसि वांछितं॥ अदेयमपि दास्यामि ब्रूहि मात्र चिरं तथा॥ किमसाध्यं हि ते विप्र यदि दा
नीं तपोबलात॥ समाल्लब्धं त्वया विप्रा साक्षाद्दृष्टमुपागतः॥ ॥जावालिउ॥ ॥यदि तुष्टोसि मे देव यदि दय
वशो मम॥ समप्रतिज्ञा देवेश आदित्येश्वर दर्शनात्॥ तं उपालय तुं देवनशक्तो व्याधिपीडितः॥ शुक्लतीर्थं ति
केनानो आदित्येश्वर मन्त्रिमानात॥ तस्मादवतर प्रीत्या यदि तुष्टोसि सांप्रतं॥ एवमुक्तः स दादवशो बहुरूप ४
दिवाकरं॥ उत्तारन नर्मदाकूले तत्क्षणादृश्यतां गतः॥ लोकानां हितमन्विच्छन् जावालिप्रतिकाम्यया॥ तत
प्रभृति तत्तीर्थमादित्येश्वरसंज्ञितं॥ सर्वपापहरं पार्थ व्याधिदुःखविनाशनं॥ यस्तु संवत्सरं पूर्णं नित्य
मादित्यवासरे॥ स्नात्वा प्रदक्षिणां सप्त दत्वा पश्यति भास्करं॥ यत्फलं लभते तेन तत्छृणुष्व मयोदितं॥

घ्रस्फुटं सोमंडलानीदद्रदुःकुष्ठविचर्चिका॥ तत्क्षणान्नश्यते सर्वं तूलराशिरिवानलात्॥ धनमित्रकलत्राणां
रायंजननत्रयां मार्तंडउत्तानुमादित्यं भास्करं तपनं रविं॥ हंसं दिवाकरं चेति जपन रोगैः प्रमुच्यते॥ यस्तु श्रा
प्रदस्तत्र पितृंश्चोद्दिश्य संक्रमो तृप्यंति पितरस्तस्य पितृदेवश्च भास्करः॥ गां च दद्यो द्विधिं ध्यात्वा रविमुद्दिश्य
रक्तः॥ कपिलां वान्यवर्णां वा सुवर्णां वास्वशक्तितः॥ स्नात्वा संपूज्य तपनं सर्वपापैः प्रमुच्यते॥ इति ते कथितं स
म्यक् आदित्येश्वरमुत्तमं॥ सर्वपापहरं दिव्यं सर्वरोगविनाशनं॥ ॥इति श्रीवायो॰ श्रीनर्म॰ आदित्येश्व
तीर्थेनामोध्यायः॥ ॥श्रीमार्कं॰उ॥ ॥ततो गच्छेच्च राजेंद्र क्रमपंचशतांतरं॥ हुंकारतीर्थं विख्यातं शुक्लतीर्थं
समीपतः॥ शुक्लहस्तिकारे विप्रो यत्र वासः कृतो महान्॥ वासुदेवस्य तीर्थं तत्सर्वलोकेषु पूजितं॥ तद्विशु
एयं तु विख्यातं नर्मदायां पुरातनं॥ शुक्लतीर्थं परं तु एप मृष्मीणं कृ विकारकं स्नानदानार्चनश्राद्धे निवा
रसचनराधिपः॥ परं चानीवसाबाधं स्नानतर्पणपूजनं॥ सर्वान्सकर्मसेनारानंदर्त्तपुष्पाहुतादिकान्॥ मुक्ताम
रेवातरंगे स्वैः प्रगृह्य तिष्ठु रस्थितान्॥ कोपं जनयितुं तेषां तीर्थविप्रा वनोवासिनी॥ देशोनिरवकोशश्च रे

वातीरस्थतीर्थराजः॥ एकदा ऋषिभिः सर्वैः सामन्त्र्य सर्वा ततो चेरो वासुदेवो जगन्नाथः स्मृतः सर्वार्थदा वितुः शो
कदुःखापहः श्रीशो भक्तानां वांछितार्थदः स्थानदो योऽक्रवादीनां तृणादीनां च मानदः मुक्तिदो ऋषिस्ते वानां
भक्तानामत्यप्रदः स्मृतमात्रः स भगवान् दृष्ट्वा तेषां विचिंतितं हुंकारमसृजद्राजन् पापनाशाय सारणाय
ञ्चायत्र हुंकारमात्रेण रवात्क्रोशं जगाम दृष्टः सा चक्रा समभ्यो तीर्थं तीरं च तत्र तत्वान्विष्णुरायेदा प्रवृत्ति राजेन्द्र
हुंकारेण गतः स विता। तदा प्रवृत्ति तिदेवहुंको हुंकारशब्दितः। ब्राह्मणे विस्मितैः पार्थस्नानार्थं संस्थापितो द
शितत्वा प्रवृत्ति तिस्वामी हुंकारः शब्दितस्तात बुधैः। हुंकारतीर्थं यस्नात्वा पश्यत्यच्युतं। स मुच्यते नरः पा
पिसप्तजन्मकृतैरपि संसारार्णवमग्नानां नराणां पापकर्मणां। नान्यत्र ततो जगन्नाथं विना नारायणं विभुं
साश्रिक्षयादर्शिंसोतितच्चिन्तंयन्न दर्पिणं। तावदेवाकवलोकयो याः तत्पूजाकरो कैरोऽस सर्वदा सर्व
कार्येषु यत्प्रपन्नाश्चिहरोहरिं नेषाममंगलं नास्ति न त्वयं नपसजया। यदन्य सर्वदवानां तत्तानुर्चन ५
यात्फलं। साष्टांगप्रणिपातेन तत्फलं लभते हरिं। यावेतिपत्रपुष्पाणि ञ्चलश्लजां ञ्चनानिचानावद्धर्षसहस्रा

रवाया उत्तरे कूले शुक्लतीर्थं युधिष्ठिर॥ तस्य तीर्थस्य चान्यानि पुण्यत्वाद्दर्शनादपि पृथिव्यां सर्वतीर्था
नि कल्लांस्मार्द्दतिषोडशीं॥ ॥युधिष्ठिर उ॥ ॥ तस्य तीर्थस्य माहात्म्यं श्रोतुमिच्छामि तत्त्वतः। त्वाहृत्तिः सदि
तः सार्वेस्तथान्यैर्विप्रसत्तम॥ ॥श्रीमार्कंडेय॥ ॥संक्षेवं शुक्लतीर्थस्य शृणुत्वं पांडुनंदनः। यस्य संद
र्शनादेव ब्रह्महत्यापनश्यति। नर्मदा सरितां श्रेष्ठा सर्वपापप्रनाशनी। बालवृद्धकृतं पापं दर्शनादपि
नाशयेत। त्रिषुलोकेषु विख्यातं मयानरतसत्तमा। नधुनी नर्मदातुल्या दृष्टा वापि श्रुता पिवा। दृष्टानि
सर्वतीर्थानि ष्टतेतत्पृथिसेवनां। मोक्षदं न तु सर्वत्र शुक्लतीर्थं मृतेनृप। शुक्लतीर्थस्य माहात्म्यं पुराणे
यच्छ्रुतं मया। देवर्षिपितृसिद्धानां सरित्तीर्थसमागमं। समीपदेवादवस्यासितिकं वस्यतारताकेलो
शापर्वताश्राष्ट तन्मेनिगदितः शृणु। गंगा कनखले पुण्या कुरुक्षेत्रे सरस्वती। ग्रामेवायदिवारण्ये पु ६
ण्या सर्वत्र नर्मदा। गात्रमध्येयथा पुण्यं ललाटं नृपसत्तम। शुक्लतीर्थं तथा श्रेष्टं सर्वतीर्थेषु नार्मदे
च उष्पदेषुसुरनी वर्णानां ब्राह्मणो यथा। प्रधनं सर्वतीर्थानां शुक्लतीर्थं तथा नृप। यद्देषपियपादितो

विष्णुलोके महीयते तत्फलं लभते हरेः॥ यावंति येनार्चिता सोत्र भगवानेकमनंतः स्नानानुलेपासनगंध
पुष्पैः नीराजनैर्वस्त्रफलप्रदीपैः॥ स्तुतिप्रणामैरखिलोपचारैः॥ संमार्जनान्मण्डललेपनाश्च जन्मार्जि
तं नश्यति तस्य पापं॥ सयाति लोकं गरुडध्वजस्य॥ विध्वस्तपापः सुरसंघपूज्यो॥ शाठ्येनापि नमस्कारं यः प्रयु
जीत केशवे जन्मशतार्जितं पापं गच्छत्याशु न संशयः॥ प्रणामैस्तुष्यते रुद्रो उपहोमाद्दिवाकरः॥ शंखचक्र
गदापाणिः प्रणिपातेन तुष्यति॥ एवंविधः स भगवान्हुंकारस्वामिसंज्ञितः॥ तत्र संस्थापितस्तीर्थे मुनिभि
र्वेदपारगैः॥ हुंकारतीर्थे यः स्नात्वा श्राद्धे संप्रीणयेत्पितॄन्॥ तुष्यंति पितरस्तस्य यावद्वर्षशतं नृप॥ हुंका
रे केशवं नक्तं पूजयेद्यः स्वभक्तितः॥ तस्यांतकाले भगवान्स्वजह्वातिनृपोत्तमः॥ हुंकारतीर्थमासाद्य नोऊ
ये ब्राह्मणान्प्रियः॥ एकस्मिन्भोजिते विप्रे प्रयुतं भोजितं भवेत्॥ हुंकारतीर्थे राजेंद्र दृष्टुं वा य दिवाक्षुतं नाय
च्छतं पुरुषश्चाथ संतदृक्षयमश्नुते॥ जायते जलधेरंतः तस्यांतो निवजायते॥ ॥इति श्रीवा॰ शि॰ श्रीरेवामा
हात्म्ये हुंकारेश्वरतीर्थनामविष्णुतीर्थवर्णनं नामाध्यायः॥ ॥अतःपरं प्रवक्ष्यामि सर्वतीर्थेषु उत्तमं॥

नक्षत्रेषु यथा शशी॥ उमा देवीषु यथा स्त्रीणां आदित्यस्तेजसां यथा॥ साध्वीष्वरुंधतीयद्वत्सा तं धार्मिषु पार्थिवा
मंत्राणां प्रणवो यत्र ह्यायत्री जाप्यवस्तुति॥ एवं हि सर्वतीर्थेषु शुक्लतीर्थमनुत्तमं॥ दुर्विज्ञेयो यथालोकाप
रमात्मा सनातनः॥ सुसूक्ष्मवादनिर्देश्यः शुक्लतीर्थं तथा नृप॥ मंदत्ताग्न्युद्यमापन्ना दंतशाखा समन्विताः
शुक्लतीर्थं न जानंति नर्मदातटसंस्थितं॥ एकः पुराधराष्टाष्टपिष्टणमार्हिनाशनः॥ चाणक्यो नाम राजर्षि
श्शुक्लतीर्थविदुत्तमः॥ ॥युधिष्ठिर उ॥ ॥कोसौ द्विजवरश्रेष्ठः चाणक्यो राजसत्तमः॥ शुक्लतीर्थस्य यो वे
त्ता नान्यो वेत्ता कथं तत्र वे ता॥ केनोपायेन तत्तीर्थं तं न ज्ञातं धरातले॥ तदहं श्रोतुमिच्छामि परं कौतूहलं हि
मे॥ ॥श्रीमार्कंडेय उ॥ ॥इक्ष्वाकुसंतानवा राजा नमाछ्रुद्धोदनस्य त॥ चाणक्यो नाम राजर्षिश्शुनकिष्टधि
वीमिमां॥ विक्रांतो नाम तिमानश्शूरः सर्वभूतहिते रतः॥ व वितः सहसा भ्रातृदर्शनावेः काकतां गतः॥ ॥युधि
ष्ठिर उ॥ ॥कथं स वंचितो राजा वायसः केन दुष्कृना॥ पुरा येन प्रतिज्ञातो धीगार्वणमहात्मना॥ न जीव
वंचितो न्यो न धी गर्वी राजसत्तमः॥ एतदाख्याहि विप्रेंद्र परं कौतूहलं हि मे॥ ॥श्रीमार्कंडेय उवाच॥ ॥

सुंदोपसुंदयोः पुत्रा सन्नासन्नायुविक्रमाः ब्रह्मणे वितते यज्ञे पुरा विघ्नार्थमागताः दानवाः क्रूरकर्मणा
पूर्ववैरं स्मरास्तु देः ब्रह्मणा च तदाज्ञावा शापास्ते काकतां गताः इंद्रस्यानुचरा राजा ब्रह्मानुद्वेजने हि
ताः धीगर्वालाकविख्याता श्रुत्वा चाणक्य भूपतिः शक्रेण ते समादिष्टा वंचनाय युधिष्ठिरः स्वज्ञातिमध्य
गास्ते च त्वा पप्र चाणक्यमादरात् ॥ छलं विलोकयं त्यत्रा विरं तं इतस्ततः ॥ एकदा तु रुसाशा बुधा स राजा तान्वी
क्ष्य वायसान् ॥ यथात्म वंचने प्राप्ता न प्राप्त तविचेष्टिता ॥ लीलया ग्राहयामास तदा तान् कर्मकोविदः ॥ तं तुजा
नाः प्रत्यहं त्वं नूतं ते चान्ये वायसाः किल ॥ विश्वया वंचयामास विश्वरूपार्चकं नृपं ॥ आत्मानं वंचितं ज्ञात्वा गृही
तांस्तांश्च वायसान् ॥ ताडयामास तीव्रेण दंडेन शुद्ध वो दानवान् ॥ ॥ वायसा ऊ ॥ ॥ मा वधस्व महाराज कस्मिं
श्चित्कारणांतरात् ॥ आगताश्च धृताश्चैव त्वया कोपन वीक्ष्यताः ॥ निरस्ता वा निरस्ता वा यास्यामः परमां गतिं ॥ ब्रह्म ७
शापाद्वने मुक्तिस्त्व वाक्यकरणेन वै ॥ तान् तदा दिश महाराज यथा तव मद्धत्प्रियं ॥ त्वत्वा मुक्तान् विष्णामात्र
त्तणे वचनो यथा ॥ श्रुत्वा वचनं तेषां चाणक्यो नृपसत्तमः ॥ प्रोवाच वंचितं इव वंदते बुधमं तदा ॥ ॥ ७ ॥

स्वं वंशं गताः ॥ ॥ वायसा ऊ ॥ ॥ इक्ष्वाकुवंशजो राजा चाणक्यो नाम धार्मिकः ॥ मृतस्य द्वादशाब्दे वै तस्य संतर्पिता
वयं ॥ तच्छ्रुत्वा वचनं तेषां तदा वैवस्वतो यमः ॥ चित्रगुप्तं कलिं कालं वीक्ष्यतानिदमब्रवीत् ॥ अंडजस्वेदजादीनां उ
गत्यपि सदाखिलो विदिता ब्रह्मणा नूनं गतिर्मज्झं निक्षेप्स्यं यो ब्रह्मणा लोककर्त्तृणां मर्पिता त्रिखिलं तथा ॥ यत
स्त्वं सो दुराचारश्चाणक्यो नागतस्त्विहा ॥ अन्विष्यतां राणो स्तेषु सेतिहासेतियागतिः ॥ कथं बक कर्मणा कनष्ट
तो नायात् ॥ तमेव पुरं ततस्तेह धर्मपालिस्तु धर्मराजप्रणोदितः ॥ निरीक्षितं पुराणे पुश्रुतो चकर्म जागतिः ॥ प्रोवाच वंस
निवामाधर्मा धर्मज्ञ ततो वरः ॥ श्रु एवं तां धर्ममंत्रीणां मब्रवं नीरया गिरा ॥ ॥ धर्मराज उ ॥ ॥ ज्ञातो मया विशेषोत्र विविं
त्प च पुनः पुनः ॥ तामश्रु एतु तकाल्लाघस्तत्राप्येव च मद्दर्शयि ॥ जीवंतं मरणां त्वेव ह्ययं शिष्येत्र पंडिताश्च ऊ वीवितं दानतो
गात्यां मरणो रेणतीर्थयात्रा ॥ अतः स्तुतीर्थं मरणं वांछंती हो त्रमानराः ॥ पुलकतीर्थं मृतानां तु नर्मदोत्तरतीरजे ॥ ८
अंडजस्वेदजादीनां न गतिर्मम संन्निक्षे ॥ तत्तीर्थकामिकं लोके ब्रह्मविष्णुमहेश्वरैः ॥ द्वितायसर्वलोकानां
पुलकस्तपा विनिर्मितं ॥ सत्य ज्ञानतपानिष्टैर्मरीच्याद्यैर्महर्षिभिः ॥ समाश्रिसारमखिलं ॥ वन्य स्त्रामि हत्वा रतः ॥

चाणक्यउ॥ ॥मयिसत्यंप्रतिज्ञायवचनंचेत्करिष्यथमोचयिष्येततोयुष्मान्सर्वान्सत्यंमयोच्यते॥उद्य
नाविज्ञातेनाविलोकायंवंचितामयादिवाक्षुत्रास्तणाश्चापिनिद्रयच्युतनम्रज्ञातःनवंचितोहंकेनापि
किंउयुष्मद्दिनाद्विजाः॥तत्रापिलेशमात्रंदिकिमुक्तावदुक्ष्मउन॥नायंजीवद्वदंत्वेवंवंचितःकेनचित्क्वचि
त्॥तस्मान्नीयंविजानेंउगच्छायमसंसदिक्षुत्वाचउनराशतःतन्मयाख्याउमर्दया॥सत्यवाक्यंगृहीत्वा
वंःप्रेषयामियमांतिकेःश्रीश्चनिवयतांमध्येःश्चत्राविवस्याभाषितातेनैवपुत्रकातकाकागृहीत्वासत्यमुन्मोप्रे
षितायमलोकायश्चकचंदनविभूषिताः॥ ॥चाणक्यउ॥ ॥तत्रधर्मःपुरंगत्वाविचरध्वामितस्ततः॥यदिदृष्ट
तिधर्मात्मायमःसंयमनोमहान्॥कथ्यतेयंकुतश्चायाताब्रूहिकेनाविभूषिताः॥मदार्थनारतीतस्यकथनीयाद्यु
ज्ञाकितैः॥इक्ष्वाकुवंशजोराजाचाणक्योनाममक्षमिकः॥द्वादशाब्देमृतस्तस्यस्यतर्पिताश्चोउनार्चनैः॥ ॥श्रीमार्कं
डेय॥ ॥तदुक्तावचनंतस्यागतास्तयममंदिरं॥क्रीडंतंप्रांगणेतस्यस्रक्चंदनविभूषिताः॥नेदृष्ट्वाधर्मराजेनदृ
ष्टाश्चिवपुनःपुनः॥ ॥धर्मराजउ॥ ॥ततःसमागतायूयंवायसाःकेनभूषिताः॥ब्रूतन्मेहिप्रयत्नेनयथासा

वायसाःकथयामासस्वर्वेदित्वान्नृपंप्रति॥वायसाउ॥नवादेशाद्गतास्तत्रयमस्यसदनंवयं॥४

पापापपातकैर्युक्ताजेनरानर्मदाजलेशुक्लतीर्थेमृतानूनंनतेयांतियमालयं॥गोविप्रार्थेमृतायेवित्रामन
ज्ञानरास्तमाः॥दिवायतनतंगचत्वारणपार्थेचायमृताः॥स्त्रीहतेष्टमृतायवेनतेयांतियमालयं॥ ॥श्रीमार्कं
डेयउ॥ ॥एतदुक्तावचनंतिकाकानामभाषितं॥आगताशीघ्रगाःपार्श्वदृष्टायमपुरंतया॥प्रणताष्टउतास्त्र
र्णयथाष्ट्रत्रेयथाश्रुतंपृथिव्यांदक्षिणेभागेऽश्वतीत्यबहुयोजनं॥तत्पुरंकामदंदिव्यंस्वर्णप्राकारतोरणं॥अ
नेकरथ्यसंबाधंमणिरत्नविभूषितं॥चतुःपथ्यश्चत्वरैश्चघंटाकिंकिणिनादितं॥उद्यानवनसच्छिन्नपद्मिनीषंड
मंडितं॥हंससारससंघुष्टंकोकिलनादनादितं॥मयमायोपविहितंस्वर्गलोकमिवापरं॥गतास्तत्रतथाचान्यैव
मदूतैर्यमाज्ञया॥विदिताप्रेषितास्तत्रयत्रसौरिस्थितासनः॥प्रणम्यनीतिहृष्टोसिसिंहासनगतप्रभुंमहाका
योमहास्कंधंमहाजंघोमहोदरः॥महामहिषमारूढोमहामुकुटभूषणः॥तत्रमृत्युःकलिकालश्चित्रगुप्तोंत
कस्तथा॥समागतास्तदाहृष्टाःकलताःपावकाइवा॥उएयपापानिर्जत्वानंक्रतिस्पृतस्यसंसारनैः॥विचारयन्तं
सततंतत्पराक्तिदिवानिशं॥ततोस्मान्प्रणमितायमसंयमिनोमहात्मा॥प्रत्यागमनेहेतुंततोस्माभिर्निवे

दिउं॥ तस्मैयत्नस्फुरणश्चात्रनृपतेश्रुत्वाविचष्टितं॥ उक्तवत्यांमहीपालश्रवणक्यान्नृत्त्रतापूर्वानां॥ द्वादशा
द्वमृतस्यास्यनुत्क्राप्रासास्तवोतिकां॥ ततोमहद्ववचनंश्रुत्वाकंपयित्वाशिरोयमः॥ प्रोवाचवचनंसाधुस
त्वांमध्येकसंस्थिवा॥ अस्तितत्कारणंयन्नचाणक्यःपापपोरुषः॥ नप्राप्नोयमलोकंहिसर्वलोकस्तथा
वदं॥ विविंतयद्धिःसविस्तरंशृणुनः॥ प्रोवाचचवियमः॥ शुक्लतीर्थमृतानांतुनर्मदायांपरंपदं॥ जायतेसर्वजं
तूनांनात्रकार्याविचारणा॥ अवशाःस्ववशावापिजंतुस्तत्रीर्थमंडले॥ मृतोनूनंशिवंगछेतशिवस्यानुच
रोभवेत्सः तितीर्थान्यनेकानिगतानुज्ञावचानिचानश्शुक्लतीर्थतुलयात्रानुवंतीतिनिश्चयः॥ प्रत्रासेचप्र
यागेचकुरुक्षेत्रेमरंटाको॥ द्वारवत्यांतथाकाश्यांशुक्लतीर्थेचद्रसके॥ त्रिविधंजायतेमुक्तिचित्रगुप्तश्चपु
ष्यतत॥ सालोक्याचैवसारूप्यासान्निध्याशीघ्रतःक्रमात॥ क्रमान्मुक्तिचतुर्थीस्यासायोज्यातत्राविन्दपान ५
मस्मसीपमायातिजंतुस्तत्रेमृतःक्वचित॥ तस्यतद्वचनंश्रुत्वानीचिनिर्गत्यविश्रुतः॥ आगछंतस्वपश्या
मा विविधःप्राणयातनानरकाघोररूपांश्चतानस्तुरुणुषनशाधिप॥ त्रिंशकोट्यादिघोराणांनरकाणांनि

रीक्षितातां॥ दृष्टानीताःपरमार्तिंगतास्तत्रमहापथि॥ नरकोघोररवस्तत्रमहाघोररवएवचापीषणःश्रो
षणःशोषणःशीघ्रैवकालसूत्रोस्थितंजनः॥ तामिश्रःश्चांधतामिश्रःकृमिप्लुतिवहस्तथा॥ नदीवैतरणी
दृष्टासर्वपापप्रणाशनी॥ क्षीनत्वंस्वच्छसलिलंपीयतेद्यमृतोपमं॥ तदेवतत्रपापानांशोणितंपरिवर्त्तते॥
पूतिमंधंकृमिमयंफेनबुद्बुदसंकुलं॥ अगाधंग्राहसंयुक्तंपापिनामपिपीडनं॥ असिपत्रवनंचान्यद्घ
टान्यामहदीशला॥ अग्निकुंडनिताचान्यशाल्मलीधमितातथा॥ ककचंककरीश्वलीकुंभीपाकनिकृंतनः
कृश्चैवकाकरटक्षुंक्षुलालातिलयंत्रश्चलाष्टोयंत्रश्चक्षुरकाःखदिरांगारकश्चैवजतसोयत्रधम्यतेशै
त्यश्चैवोक्तिकश्चैवकाकरटक्षुरमञ्जीवनः॥ एवमादितथैवान्येशतसाहस्रसंख्यया॥ घोरघोरतराहष्टा॥
क्लिष्टानियेषुपापिनः॥ वाचकेर्मनिसःपापिकर्मजिश्चैष्टथग्विधः॥ अहंकारस्ततोमूढैर्मायासितकं
स्वरूपिः॥ पितामातागुरुस्त्यक्ता॥ अनाथाविकलेंद्रियाः॥ त्वमंत्यनाहतायेषांतेषापानस्तुघोररवो॥ तत्रतेह
दशाहानिदृपिघोरोरवोधमाः॥ इहमानुष्यकेलोकेदीनांधःपंगुरवधिदेवत्रव्रजस्वदर्छणांव्रस्तहे

त्रिश्चलोपकान्।महारौरवमाश्रित्यतेषांवासोयमालये।ततःकालेनमहतापापापापेनवेष्टिताः।जा
यंतेकंटकैस्तिन्नाकोशावासोनिरंतरं।मृगपक्षिपतंगानांघातकामांसखादकाः।पीषणेनरकेयातिशो
षणंजीवबंधनात्।इहमानुष्यतांप्राप्यगंधवधिरानराः।गुरूणांब्राह्मणानांवास्त्रीणांचैवविशेषतः।
येक्रुवंत्यलीकंवाचंतेपतंतिकालसूत्रके।तत्रयायातनाघोराविदिताशास्त्रदर्शिभिः।उत्क्रांतामागतोघंते
लभंतेतेंऽत्यजांगतिः।कुब्जावामनकाःपापाजायंतेदुःखभाजिनः।येत्यजंतिस्वकांजायांमूढाःपंडितमा
निनः।द्विताम्मनागतांसाध्वींसुशीलांकुलवंशजां।तयातिनरकंघोरंतामिश्रंनात्रसंशयः।ततोवर्षशत
स्यांतेइहमानुष्यतांगतः।दुःश्चर्मिणोदुर्भगश्चजायतेदद्रुकंडुकः।अनाथांचस्त्रियोयायुवित्तयात्रंशरणागतां।
विधवान्वापरित्यक्तांगारागृहस्थितांतथायान्तिगम्यातिमूढात्मापततेकालसूत्रके।इहमानुषतांप्राप्य १०
दुर्भगोजायतेक्रूरवांरवंनोवाज्जायतेराजनदशजन्मानिपंचचामानकूटंतुलाकूटंवंचद्रोहोहृतेचनरा
नरकेरौरवतामिश्रेपच्यतेविनराधिप।शतसाहस्त्रिकाहृद्दंदउषित्वातत्रसंकष्टोइहभावतीएषिशत्रूणांम

ध्यपंगंधदैन्यवान्।जायतेसुचिरंकालंशत्रुभिःपरिभूयते।पितृदेवद्विजातिभ्योअन्यागतमथापिवाघद
त्वायस्तुभुंजंतिनिपातत्समिन्नालये।तत्रसंवसरंशातंतमियोनिश्चभुंजते।इहवाजायतेकालेदशभिःरूप
णात्मकः।मातापितृपरित्यागीगुरुद्रोहीचयोनरः।दुर्गंधकृत्स्थकुंडोग्नापरनागणापजीवकः।अग्निदोगर
दश्चैवबालोत्तमाद्दरतोनरः।नरकेविषसंपूर्णेप्रपूतेसदुरात्मवान्।तत्रवर्षशतंभूर्णमिल्कृत्यजतिसंस्थितो
तुविमानुषतांप्राप्यस्याद्दीनःकृपणोपिस्तः।पादुकोपानदोछत्रंशय्याप्रावरणानिच।अदत्वादेशमशको
न्नन्दतेजन्मसप्ततिं।यासावैतरणीघोरानदीरक्तप्रवाहिनी।पिबंतिरुधिरंतत्रजेतुयांतिरजस्वलां।अ
सिपत्रवनेघोरेक्षिप्यंतेपापकारिणः।परपीडारतानित्यंपरमांसोपजीविकाः।गुरुदाररतोनित्यंपरदा
राभिगामिनः।शाल्मलीमवगूहंतिवह्निततप्तांपुनःपुनः।आयसीकंटकेव्याप्तिंअगम्यागामिनश्चये।क्रूरस्य
यातनातेषांजायतेजन्मसप्तभिः।द्वलल्लोद्दविलायांउद्धोरायांबहुविस्तरां।सुप्ताल्लुगतिसततंपरदार
रतायेयथानराः।परस्पयापितांभ्रवाब्रह्मस्वंपिद्दरत्पचक्षरणे।निर्जलेदेशेसत्तेवृहृसराकुसः।दव

स्वंब्राह्मणस्वंचयोलोभाद्धरेतिचासपापोनरकान्मुक्तोगर्दभस्त्वाजायतेभुवि।एवमादीनिपापानिकुंजते
पापप्रणाशनात्।येषांविश्रवणादेवदर्शनाज्जायतेक्षयं।तथादानफलंचान्येभुंजमानायमालये।दृष्ट्वाश्रुता:
कथयतांदूतानांयमशासनात्।राज्येरन्यैगजैरन्यैकेचिद्दानिक्षितिराट्।तांदृष्ट्वास्तत्रमहानागातपसंचयसंस्थ
तां।गोदाःस्वर्णदाभुश्चहमिरत्नप्रदाश्चये।शय्यादीनांगृहादीनांलोकाःस्फःकामदान्नृप।अन्नंपानीय
संयुक्तंयददातिनराधमाः।तेसार्वक्रतुष्टपुष्टाश्चहृष्टाःक्रीडंतिसर्वतः।अत्रयद्दीयतेदानंअपिवालाग्रमात्रकं
देशकालेचपात्रेचविधिनानृपसत्तम।तदक्षयफलंसर्वंजायतेप्रतिजन्मनि।अदत्तदानाज्जायंतेपरभाग्यो
पजीविनः।गच्छंतिशाविकारूढादातारश्चनसंशयः।एतत्तेकथितंसर्वंयदृष्टंयच्छ्रुतंनृप।अतोअनंतरंकृत
मतिप्रेतोकुरुष्वततः।तच्छ्रुत्वावचनंतेषांचाणाक्योद्धृष्टमानसः।विसर्जयामासखगानन्नत्तिनेघपुनःरगात
ष्वेतेषुसर्वस्वंदत्वाविप्रेभ्यएवच।कामक्रोधवशीकृत्वाजगामामरपर्वतं।तत्रबध्वाद्रुपंगाढंकृत्वावरह्मावलं ११
बितं।नीलीरक्तंबहुनयतोरज्जुद्वयमुपाक्षिपन्।चिंतयन्कर्मसस्मारमूर्त्तित्रयपुमुक्तिदं।द्विजवाक्यामि

दंप्राप्यस्पृष्ट्वाक्षेत्रमक्षेत्रजा।निश्चित्यैवंनरपतिःस्नात्वेनाशुमहानदीं।ततारतीर्थमाकांक्षन्धनंदत्त्वेद्रुतारा
नः।दत्तेज्ञानंतुसर्वज्ञोदत्तेमोक्षमक्षेत्रजो।शुक्लादेव्यजाह्नवी।नीलीरक्तंयदत्तवन्मेचकंस्तत्रशुक्लं
द्वस्फटिकसंकाशंजाततत्राशुविहस्ततः।दृष्ट्वाचमत्कृतोराजाचिरंसंचिंत्यवाच्युतं।प्रविश्यविमलेतोयेगतास्मो
विश्वंपदं।ध्यायंक्षितियोगविदःपुराणंनारायणंब्रह्मतमप्रमेयं।तंप्राप्तवानराजसुतोमहात्मा।दिव्वातनुंना
मदःशुक्लतीर्थ।एततेकथितंराजन्ब्राह्मणक्याद्यानमुत्तमं।तथान्यसंप्रवक्ष्यामिमाहात्म्यंतच्छृणुष्वमे।।इति
श्रीवायोःश्रीनर्मःशुक्लतीर्थब्राह्मणक्याख्यानंनामाध्यायः।। ।।श्रीमार्कंडेयउ।। ।।नास्तिलोकेषुतत्तीर्थंपृ
थिव्यांयन्नरेश्वर।शुक्लतीर्थसमासाद्यउपमानेनदीयते।शुक्लतीर्थंस्मृदादेवहनर्मदायांव्यवस्थितं।प्राग
दक्षवणेदेवोसुरसिद्धऋषिसेवितं।सर्वधर्ममयंबीजंमिदंमुक्तेःस्वयंभुवा।सर्वज्ञेनतापाबीजमृषिभिः
स्तत्वदर्शिभिः।आदिकल्पसमारंभेतथासिद्धैःसिद्धाग्रतःसमाक्षनसमारापंमुक्तिबीजंनिवेशितं।अशुक्लं
शुक्लतांयातितत्रैवपरमार्थतः।तीर्थेऽस्मिन्कृपणाद्वलिःशुक्लतीर्थमतोविदुः।विज्ञाखेचतयामासिशुक्लेतत्

शिवा हनि। कैलाशाद् उमया सार्द्धं स्वयमायाति शंकरः मध्याह्नसमये स्नात्वा पश्यन्तात्मानमात्मनि ब्रह्म
विष्णुर्द्रसहितदेवैः स्नातुं समागमे तुः कार्त्तिक्यां वैशाखमासे पूर्णादिने स्वयं ब्रह्मा चक्र तर विस्ना
चा महादेवं श्वपश्यति दिवराज स्तुरैः सार्द्धं वायुमार्गेण वस्थितः कृता ष्टम्यो महादेवे स्नात्वा पश्यति तत्कि
ता गंधर्वा समरसो यक्षश्चा सिद्ध विद्याधरोरगाः तद्दिने ते पि देवेशं दृष्ट्वा मुच्यति किल्बिषं अन्ये याज न वि
स्तारं तद्दर्शनतद्वायुं तां शुक्लतीर्थं महापुण्यं महापातकनाशनं यत्रास्थितैः प्रदृश्यात तद्दानाणि नरो
त्तमैः गतः त्रस्था अपि ते सर्वे मुच्यते पातकैर्नराः पापापपातकैर्युक्ता नरः स्नात्वा विमुच्यते नीतन्नीतान्नर
श्रेष्ठ कृष्णदत्तापि न श्यतिता तत्र तिष्ठति देवेश उमया सह शंकरः वैशाखां तु विशेषेण कैलाशाद्दृत्सना
रता सर्विद्धिः सहस्रस्वर्गानि सतीर्थानि कृतवान्तः शुक्लतीर्थे हषयः स्वर्व्वीयागा सिद्धामदेः सदा निष्ठा ते प्राउ
स्तु लंपुरा पार्थिव सत्तमः तेन तीर्थं महापुण्यं शुक्लाख्यं पापनाशनं कथितं ब्रह्मणा पूर्वं मया ते समुदा १२
हृतं रजकेन यथा क्षेत्रं वस्त्रं भवति निर्मलं यथा कलेवरं स्नातं शुचिस्या दाशुन्तपतो न्नार्विवियसि पापानि

त्वा पुष्टं निर्मानवाः अहोरात्रोषितो भूत्वा शुक्लतीर्थे व्यपोहति। शुक्लतीर्थे महाराज दत्तो रेवाजलांजलिः
कल्पकोटिसहस्राणि पितरस्तेन तर्पिता न माता न पिता बंधु पतनं नरकार्णवा उद्धरं तिय था पुण्यं शुक्लती
र्थे नारस्थरः तपसा ब्रह्मचर्येण नृतां गच्छन्ति सद्गतिं शुक्लतीर्थमृतो जंतु देहत्यागेन यद्भवेत् कार्त्तिकस्य
तु मासस्य शुक्ल कृता दिने नृपा हृतेन स्नापायाद्देवं कुमाप्य श्रयतो त्तवेना स्नात्वा प्रज्ञाते रेवायां देघास्सह तक
कैर्वलोसहिरण्यं यथाशक्त्या समुद्दिश्य महादेश्वरं स गच्छति महातेजा शिवलोकं मृतो नरः एकविंशति कु
लाद्दत्त्या यावदाहूतसंप्लवं शुक्लतीर्थे नरः स्नात्वा उमारुद्रं योर्चयिता गंध पुष्प हतो ईये सोप्यामधफलं लते
तामासा प्रवासये कुर्यति स्नास्मिन्तीर्थे युधिष्ठिरः समुच्यते महापोपे कृन्मास मजितै रपि उद्रीहीरमज
हीरश्चादिश्चाहस्य ततो जने हृपली गमने चैव तथात्तद्ध स्यन्नदुणं अविक्रेमान्न तपाप माद्विश्ये याज्यया ज
को वार्द्धिकपंक्तिने दे च देवब्राह्मणनिंदको अग्निदो गरदश्चैव ताधेवान्यो पपातकैः एवमादीनि पापानि
यानि चान्यानि नारतः शुक्लतीर्थे विनश्यति त्सकाचोद्रायण न तो श्रु क्लतीर्थे चयः स्नात्वा नर्पायि त्विदेवता।

तस्य नेह सहस्राणि हर्षिंयाति स्तुत पितामहः पादुकोपानदौ छत्रं शय्यामासनभोजनं ताम्ररूप्यं च कुप्यं च धा
न्यमन्नं रसं ईपा वाससी जलमन्नं च शुक्लतीर्थे ददंति ये । ते सर्वे कामसंपूर्णाः शिवलोकं व्रजंति वि तत्र
तीर्थे द्वियो नक्ष्या शिवमुद्दिश्य तारतात्नि दामात्र प्रदास्यामि । स सत्रस्य फलं लभेत् ता यतीनां च व्रतीनां च शु
क्लतीर्थनिवासिनां । अपि यवाग्रमात्रे हि दत्तं नवति चाक्षयं । अग्निप्रवेशं यः कुर्यात्तस्य तीर्थे युधिष्ठिर । अ
ग्निलोकनिवासी स्याच्छिवलोकयुगायुतं । जलप्रवेशं यः कुर्यात् शिवशुक्लतीर्थे समाहितः । रागद्वेषवि
निर्मुक्तो इह दिव्याव्याजनार्दनो । सर्वकामसुसंपूर्णः स गच्छेद्वारुणं पुरं । शुक्लतीर्थं परं पार्थ सर्वव्याधिविना
शनं । नास्ति तस्य समं तीर्थमित्याह हा दो महेश्वरः । दर्शनात्स्पर्शनात्तस्य स्नानाद्दानात्तपो जपात् । होमान्नेवाप
वासाच्च शुक्लतीर्थमहत्फलं । याजनेतस्मात्तं हे ते त्रं सं मन्तात्द्धवसेवितं । शुक्लतीर्थं त्रिलोकेषु विख्यातं पापना
शनं । पादपाग्रेण दृष्टेन ब्रह्महत्यां व्यपोहति । दद्यात्सहस्रदानंतर्गत्रि स्नति ष्टति शंकरः । कल्पद्रे च उदर्श १२
विशाष च विशेषतः । स्वकाद्धोकहि निर्गत्पा तत्र संस्थिहितो भवता । हारदाहाम्नसी साधर्मतिं मुच तिथ

तवः । आजन्मजनितं पापं त्यजतीति नरोऽर्कवे । स्नानं दानं तपश्चाद्धं अनंतं तत्र दृश्यते । शुक्लतीर्थात्परं तीर्थं
नभूतं न भविष्यति । तपसा ब्रह्मचार्येण यज्ञैर्दानेन वा पुनः । न तां गतिमवाप्नोति शुक्लतीर्थे तु यां लभेत् ।
शुक्लतीर्थं महातीर्थं ऋषिसिद्धनिषेवितं । तत्र स्नानेन राजेन्द्र पुनर्जन्म न विंदति । अयने वा चतुर्दश्यां
संक्रांतौ विषुवे तथा । स्नात्वा तु पापविजितः शुद्धो विजितात्मा समाहितः । दानं दत्वा यथाशक्त्या म्बछवेदेश्वरात्तस्य
दातासत्पात्राय अनुवर्त्ने वं प्रीयतां हरिशंकरौ । तीर्थस्यास्य प्रभावेन सर्वं न विनश्यति क्रियाः । अनाथं दुर्बलं वि
प्रं नाथवंतं मया पि वा । उद्वाहयति यस्तत्र तस्य पुण्यफलं शृणु । यावत्तद्रोमसंख्यानं तत्प्रसूतिकुलेषु च
तावद्वर्षसहस्राणि रुद्रलोके महीयते । नरा नारीगा नजरा तत्र यत्र देव उमापतिः । अनाशके च यः कुर्यात्त्रिभि
न्नतीर्थे युधिष्ठिर । अनिवर्तिका गतिस्तस्य रुद्रलोकान्न संशयः । अवशः स्ववशो वापि जंतुस्त्यजति तत्र मं उ
लेक्षतस्य तु नसंदेहो रुद्रस्यानुचरो भवेत् । शुक्लतीर्थे च यः कन्यां शक्त्या दद्यादलंकृतां । विधिवद्धानरः
श्रेष्ठकुलो वा वृषमोक्षणं । तस्याथ यत्फलमुद्दिष्टं पुराणे ऋषिभाषितं । तदहं ते प्रवक्ष्यामि शृणुष्वेकमनाः नृप

यावंतितस्यरोमाणिसर्वांगेषुष्टयकृष्टयक्षातावद्वर्षसहस्राणिस्वर्गलोकेसुखीभवेत्॥शुक्लतीर्थेस्तुय
द्दत्तंयद्दानंचंद्रसूर्ययोः॥ वर्द्धतेतद्गुणंतावद्दशवर्षाणिपंचच॥शुक्लतीर्थेस्थितश्चांद्रायणंकरोतिप्रदक्षिणां
प्रदक्षिणीकृतातेनसप्तद्वीपावसुंधरा॥शोभनंदंपतिंयस्तुरुद्रमुद्दिश्यपूजयेत्॥सप्तजन्मानिवैतस्यनवि
योगोभवेत्क्वचित्॥तावद्गर्जंतितीर्थानिक्षेत्राणिनरतर्पणे॥यावन्नशुक्लतीर्थंहिसेव्यतेवांछितार्थदं॥एतत्ते
कथितंराजन्शुक्लतीर्थेहियत्फलं॥यइदंशृणुयाद्भक्त्यापुराणविहितंफलं॥सलभेन्नात्रसंदेहःसत्यमे
तन्मयोदितं॥पुत्रार्थीलभतेपुत्रान्धनार्थीलभतेधनं॥मोक्षार्थीलभतेमोक्षंस्नानदानात्परंपदं॥रहस्य
मेतत्परमंशुक्लतीर्थेयुधिष्ठिरः॥पठनाच्छ्रवणादस्यसर्वक्रतुफलंलभेत्॥ ॥इतिश्रीवायोक्तशिवसंहि
तायांशुक्लतीर्थमाहात्म्यंनामोध्यायः॥ ॥श्रीरस्तु॥ ॥शुभंभवतु॥ ॥कल्याणमस्तु॥ ॥छ॥ ॥श्री॥ ॥ १४